

Sisutoimetaja meelespea

Digiligipääsetavuse kontekstis on sisutoimetaja inimene, kes vastutab veebilehe sisu loomise ja redigeerimise eest, et see oleks kättesaadav kõikidele kasutajatele.

Sisutoimetaja meelespea on loodud eesmärgiga abistada sisuhaldureid uue sisu loomisel ja olemasoleva info muutmisel nende poolt hallatavatel veebilehtedel. Peamiselt koosneb meelespea nõuetest, mis on tehtud kohustuslikuks [Euroopa digiligipääsetavuse standardiga EN 301 549](#), kuid mõne teema alla on toodud ka soovituslikud suunised, mis toetavad sisu ligipääsetavust.

Korrektssed pealkirjad

Selgelt sõnastatud ja loogilise struktuuriga pealkirjad aitavad kasutajatel mõista veebilehel olevat sisu. See on oluline näiteks neile, kes kasutavad ekraanilugejat.

Järgnevalt toome välja olulise, mida pidada meeles pealkirjade puhul.

- ✓ Igal lehel on üks esimese taseme pealkiri, mis kirjeldab lehe olemust. Järgmine pealkiri samal lehel märgistatakse teise taseme pealkirjaga jne.
- ✓ Väldi pealkirjade tasemete vahele jätmist selleks, et ekraanilugejad esitaksid sisu õiges järjekorras.

Korrektsselt esitatud pealkirjade struktuur

Esimese taseme pealkiri (H1)

Teise taseme pealkiri (H2)

Kolmanda tasemega pealkiri (H3)

Neljanda taseme pealkiri (H4)

Teise taseme pealkiri (H2)

Kolmanda taseme pealkiri (H3)

Neljanda tasemega pealkiri (H4)

- ✓ Veendu, et kõik pealkirjad on informatiivsed, kuid piisavalt lühikesed.
- ✓ Ära märgi pealkirjana midagi, mis ei ole mõeldud pealkirjaks.
- ✓ Veendu, et alamlehtedele on määratud lehe teemat kirjeldavad tiitlid. Kontrollimiseks liigu hiirega brauseri ülemisel real asuva vahekaardi peale, misjärel ilmub tiitli olemasolul kast koos lehekülje tiitliga.
- ✓ Teksti värvi valides arvesta värvikontrastsuse reeglitega (värvide teema on lahti kirjeldatud meelespea viimasel lehel).

Nende suuniste järgimine aitab tagada vastavuse standardi EN 301 549 ligipääsetavusnõuetele 9.1.3.1, 9.1.4.3, 9.2.4.2 ja 9.2.4.6.

Teksti kirjutamine

Raskesti loetav tekst võib tekitada probleeme paljudele inimestele (näiteks eakatele ja keskendumisraskustega inimestele). Teksti arusaadavust mõjutavad nii sõnade ja lausete keeruline ülesehitus kui ka sisu vormistus.

Järgnevalt loetleme olulise, mida pidada meeles teksti kirjutamisel.

- ✓ Väldi teksti esitamist pildi kujul. Pildina lisatud teksti ei saa kopeerida ega lugeda ekraanilugejaga. Erandiks on logod ja olukorrad, kus teksti esitamine pildina on mõtte edasi andmiseks ainus võimalus ning olukorras, kus kasutaja saab pildil oleva teksti suurus ja värvi muuta.
- ✓ Anna kasutajale täpsed juhised, kuidas veebilehel toimida. Need on vajalikud olukorras, kus kasutaja ei taju elementide kuju, suurus ja asukohta.

Halb juhis: „Vajuta noolele“

Hea juhis: „Vajuta uuele lehele liikumiseks „Edasi“ noolele“

Nende suuniste järgimine aitab tagada vastavuse standardi EN 301 549 ligipääsetavusnõuetele 9.1.3.3 ja 9.1.4.5.

Soovituslikud suunised teksti kirjutamisel

- ✓ Kasuta lihtsat ja selget sõnastust ning kirjuta lühendid esimesel korral pikalt välja.
- ✓ Arvesta veebilehel sisu kirjutamisel fondisuurusega (hea teksti suurus veebis on 16px).
- ✓ Väldi sõna või lause allajoonimist, sest üldiselt viitab selline markeerimine hüperlingile.
- ✓ Väldi sisuosas määratud fondi või selle suuruse muutmist, sest kõik fondid ei ole hästi loetavad.
- ✓ Teksti vormindamisel eelista võimalusel vasakule joondamist. Keskele või paremale joondatud teksti puhul võib kasutajal fookus ära kaduda.
- ✓ Kasutades rööpjoondust kontrolli, et sõnade vahele ei jääks ebaproportsionaalselt suured vahed (sellisel kujul tekst on raskesti loetav).
- ✓ Soovituslik on ühes reas kasutada maksimaalselt kuni 80 tähemärki – pikemate ridade puhul võib lugejal tekkida raskusi järje hoidmisega.
- ✓ Kasuta sõna või lause esiletoomisel mõistlikult paksu kirja ja kaldkirja – markeeri sedasi sisus ainult kõige olulisem info.

Tabelite kasutamine

Vältige tabelite kasutamist paigutuse eesmärgil. Tabelid on üldjuhul mõeldud andmete edastamiseks.

Järgnevalt on välja toodud põhimõtted, mida jälgida, kui tabeli kasutamine on vajalik.

- ✓ Tabeli pealkiri peab olema esitatud tabeli kohal.
- ✓ Väldi veergude või ridade tühjaks jätmist.
- ✓ Anna veergude ja ridade päistele arusaadavad nimetused. Need aitavad ekraanilugeja tabelit korrektselt tõlgendada ja kasutajal paremini aru saada, millist infot tabel sisaldab.

Nende suuniste järgimine aitab tagada vastavuse standardi EN 301 549 ligipääsetavusnõuetele 9.1.1.1 ja 9.1.3.1.

Pildid ja ikoonid

Piltidele ja ikoonidele on oluline lisada tekstiline alternatiiv (alt-atribuut) selleks, et need oleksid olenemata olukorrast kasutajatele arusaadavad.

Juhul, kui näiteks pildile ei ole lisatud tekstilist alternatiivi, loeb ekraanilugeja kasutajale ette pika ja keerulise faili nime.

Ikoonide puhul võivad inimesed teada ja kasutada teatud sümboleid erinevas tähenduses. Näiteks võib noole ikoon tähendada veebilehel erinevaid liikumissuundasid („Tagasi“, „Edasi“), mistõttu ei ole hea noole ikooni alt tekstiks kirjutada ainult sõna „Nool“.

Olukorras, kus on tegemist sellise illustratsiooniga, mis ei anna kasutajale olulist informatsiooni, siis sellistele piltidele tuleb lisada tühi alt-atribuut (alt=""), sest siis saab ekraanilugeja aru, et tegemist on dekoratiivse kujutisega ning jätab sellised pildid vahele.

Kui pole kindel, kas pilt on dekoratiivne või informatiivne, esitage endale järgmised küsimused:

- kas need pildid lisavad vajalikku sisu;
- kas nende piltide kustutamisel läheb teave kaotsi;
- kas nende piltide alternatiivne tekst annaks ekraanilugejale sisulist teavet?

Kui vastus mõnele neist küsimustest on jaatav, ei ole tegemist dekoratiivse kujutisega ja lisada on vaja tekstiline alternatiiv.

Väljaldi alternatiivse teksti kirjutamisel sõnade „ikoon“, „pilt“, „link“ või „graafika“ kasutamist. Ekraanilugejad teavitavad kasutajaid automaatselt, mis sisuga on tegemist.

NB! Iga sisuhaldusprogramm töötab erinevalt. Leia üles viisid, kuidas lisada enda programmis tekstilist alternatiivi või tühja alt-atribuuti.

Nende suuniste järgimine aitab tagada vastavuse standardi EN 301 549 ligipääsetavusnõuetele 9.1.1.1 ja 9.2.5.3.

Heli, video ja animatsioon

Salvestatud audio- ja videosisul peavad olema alternatiivid. Alternatiivideks on üldjuhul subtiitrid ja/või tekstiline sisukirjeldus, mis on näiteks salvestise sisu kirjeldustõlge ehk pealeloetav kirjeldus, kus dialoogide vahel kirjeldatakse ka ekraanil nähtavat.

Järgnevalt on välja toodud olulisus, mida kontrollida heli, video ja animatsioonide puhul.

- ✓ Eellindistatud helisalvestisele on oluline lisada selle sisu edasi andev alternatiiv, näiteks tekstiline sisukirjeldus (*transcription*).
- ✓ Loo sisu edasi andev alternatiiv ilma helita videole (nt. animatsioon või tummfilm), näiteks helikirjeldus (*audio description*).
- ✓ Lisa eellindistatud helile (nt. taskuhäälring, helindatud video) selle sisu sünkroonselt edasi andvad vaegkuuljate subtiitrid.

Nende suuniste järgimine aitab tagada vastavuse standardi EN 301 549 ligipääsetavusnõuetele 9.1.2.1, 9.1.2.2 ja 9.1.2.3.

Ligipääsetavad lingid

Lingid ja nupud peavad kasutajale ütleva selgelt, mida need teevad. Kui link lisatakse teksti sisse või kasutatakse väheütlevat sõnapaarina nagu „Kliki siia“, pole kasutajale teada, kuhu tegelikult see edasi viib.

Järgnevalt loetleme olulise, mida pidada meeles linkide kirjutamisel.

- ✓ Kirjuta lingi tekstiks lühidalt ja konkreetset, mida see teeb – näiteks „Registreeru koolitusele“ või „Laadi alla avalduse vorm“.
- ✓ Lingi otstarvet peab toetama ka seda ümbritsev kontekst.
- ✓ Informeeri kasutajat kui link avaneb uues aknas.

Nende suuniste järgimine aitab tagada vastavuse standardi EN 301 549 ligipääsetavusnõuetele 9.1.3.1, 9.1.4.1 ja 9.2.4.4.

Soovituslikud suunised linkide lisamisel

- ✓ Erista lingid muust teabest lisaks värvile näiteks alumise joonega.
- ✓ Juhul, kui link on seotud alla laetava failiga, lisa lingi nimesse ka faili maht ja formaat.

Värvide kasutamine

Hele tekst heledal taustal on raskesti loetav, sama probleem on tumeda tekstiga tumedal taustal – need on vähekontrastsed. Värvide kontrastsust on lihtne ja mugav kontrollida näiteks [WEBAIMI tööriistaga](#).

Järgnevalt toome välja olulise, mida silmas pidada värvide valikul.

- ✓ Teksti ja tausta vaheline kontrastsus peab olema vähemalt 4,5:1.
- ✓ Kui teksti tähemärgi suurus on vähemalt 24px või paksus kirjas ja 18px, peab kontrastsuse suhe olema taustaga vähemalt 3:1.
- ✓ Kasutades sisuteksti sees lingi eristamiseks ainult värvi, peab see olema ümbritseva tekstiga 3:1 ja taustaga 4,5:1 kontrastsuses.
- ✓ Kontrastsusnõue 3:1 kehtib ka infot edasi andvatele elementidele (näiteks ikooni ja tema tausta värvide vahel peab olema vähemalt 3:1 kontrastsus).
- ✓ Sektordiagrammide puhul väldi sektorite legendide sidumist ainult värvi alusel, kirjuta sektorite tähendused kõrvale või nende sisse.
- ✓ Joondiagrammide puhul kasuta lisaks värvile ka erinevaid mustreid või punktiirjooni.

Nende suuniste järgimine aitab tagada vastavuse standardi EN 301 549 ligipääsetavusnõuetele 9.1.4.1, 9.1.4.3 ja 9.1.4.11.